

M201201

Snelle groeiers in de topsectoren

Arjan Ruis
Wim Verhoeven

Zoetermeer, januari 2012

Snelle groeiers in de topsectoren

Snelle groeiers zijn belangrijk voor de economische groei. Zij brengen innovatie en dynamiek in de economie. Snelle groeiers prikkelen de concurrentie, dagen uit tot vernieuwing en creëren ook veel nieuwe banen. Het aantal snelle groeiers vormt een indicator voor het aanpassings- en vernieuwingsvermogen van de Nederlandse economie.

Het aandeel snelgroeiende bedrijven op basis van omzet ligt in de topsectoren hoger dan in de niet-topsectoren (respectievelijk 21 en 18 procent). Voor wat betreft het aandeel snelgroeiende bedrijven op basis van werkgelegenheid is het beeld precies andersom (11 procent tegenover 14 procent). Wel is het zo dat de productiviteitsgroei in de topsectoren gemiddeld gezien hoger is.

Binnen de topsectoren is het beeld divers, maar onderscheiden de topsectoren Tuinbouw, Mainports en logistiek, Creatieve industrie, en Life Sciences zich in positieve zin met een hoog aandeel snelle groeiers.

Het verschil in totale omzetgroei tussen de topsectoren en de overige sectoren, wordt vooral bepaald door de omzetgroei van de niet-snelle groeiers. De topsectoren scoren op dit terrein beter. De omzetgroei van snelle groeiers in de topsectoren en de niet-topsectoren is vergelijkbaar. Bij het verschil in de totale werkgelegenheidsgroei geldt juist het omgekeerde. Hierbij is de werkgelegenheidsontwikkeling van de snelle groeiers bepalend.

1 Topsectoren aan de top?

1.1 De Topsectoren

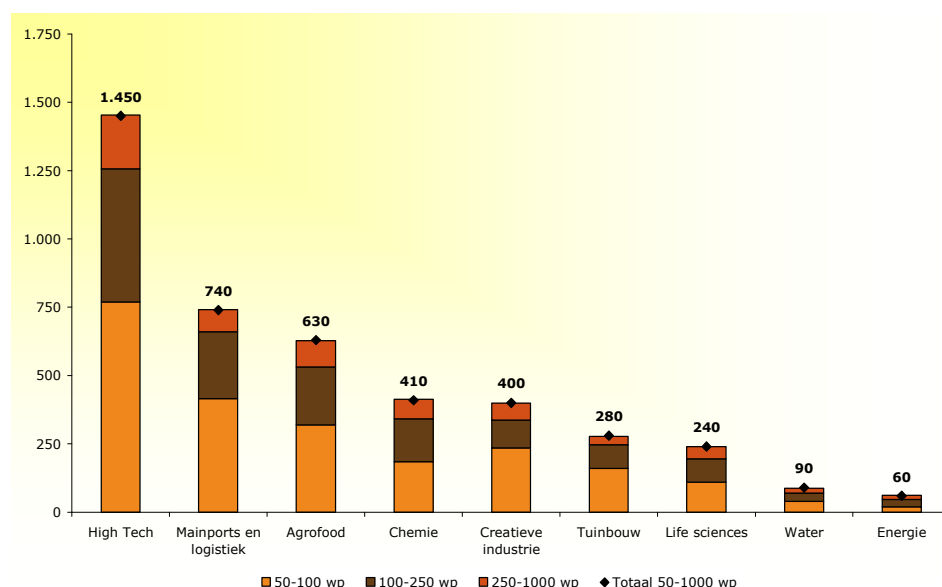
Het Kabinet heeft 9 topsectoren aangewezen. Dit zijn sectoren waarin Nederland wereldwijd sterk is en waarvoor de overheid extra aandacht heeft. Voor deze topsectoren maakt de overheid 1,5 miljard euro vrij. Topteams van bedrijven, overheid en kennisinstellingen maken voorstellen om deze middelen te besteden. De sectoren zijn: Agrofood, Tuinbouw, High Tech, Energie, Logistiek, Creatieve Industrie, Life Sciences, Chemie en Water.

Alle topsectoren hebben een sterke internationale positie. Bedrijven en de wetenschap hebben veel kennis opgebouwd en werken al samen aan innovaties. Een ander kenmerk van deze sectoren is dat de producten of technologieën bijdragen aan een oplossing van maatschappelijke vraagstukken. De voedsel- en tuinbouwsector investeren bijvoorbeeld in de ontwikkeling van gezonde voedingsmiddelen en voedingspatronen voor consumenten. Dit zorgt ervoor dat de kosten voor de gezondheidszorg en arbeidsverzuim dalen.¹

¹ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ondernemersklimaat-en-innovatie/investeren-in-topsectoren>.

Een indicatie van de omvang van de negen topsectoren is weergegeven in Figuur 1. Het figuur toont het aantal bedrijven per topsector naar grootteklasse.¹ De sector High Tech is gemeten naar het aantal bedrijven vanuit de grootste topsector. Water en Energie bevatten het minste aantal bedrijven. Wel zijn dit de sectoren met relatief veel grote bedrijven (meer dan 250 werkzame personen), waardoor het verschil in omvang – uitgedrukt in het aantal werkzame personen – met de andere topsectoren wat kleiner is.

Figuur 1 Aantal bedrijven in de topsectoren, naar grootteklasse, 2009

Bron: EIM o.b.v. CBS Statline

1.2 Snelle groeiers

Snelle groeiers zijn belangrijk voor de economische groei. Zij brengen innovatie en dynamiek in de economie. Snelle groeiers prikkelen de concurrentie en dagen uit tot vernieuwing. Maar snelle groeiers creëren ook veel nieuwe banen. Het aantal snelle groeiers vormt een indicator voor het aanpassings- en vernieuwingsvermogen van de Nederlandse economie.

Belangrijke kenmerken van snelle groeiers zijn onder andere ambitie, het zelf ontwikkelen van nieuwe productie en productieprocessen, kennis hebben van de branche en beschikken over managementvaardigheden. Daarnaast lijkt de organisatie van snelle groeiers vaak professioneler van opzet met een apart innovatiebudget en medewerkers die fulltime werkzaam zijn op het gebied van innovatie, marketing en HRM. Het meten van snelle

¹ In bijlage I van dit rapport is een overzicht opgenomen van de afbakening van de topsectoren naar sbi-code. In enkele gevallen is er sprake van overlap tussen de sectoren, omdat een duidelijke scheiding o.b.v. sbi-codes ontbreekt. Zo wordt sbi 5117 *Handelsbemiddeling in voedings- en genotmiddelen* zowel toegerekend aan de topsector Agrofood als aan de topsector Tuinbouw.

groeiers wordt meestal gedaan aan de hand van de ontwikkeling van de omzet, werkgelegenheid of een combinatie hiervan.¹

In het onderhavige onderzoek zijn snelle groeiers gedefinieerd als bedrijven die in de periode 2005-2008 een omzet of werkgelegenheidsgroei van meer dan 60 procent hebben gerealiseerd. De analyse heeft betrekking op bedrijven tussen de 50 en de 1.000 werkzame personen. De bronnen voor deze analyse zijn REACH en AMADEUS van Bureau van Dijk.

EIM heeft in het kader van het programmaonderzoek MKB en Ondernemerschap veel onderzoek gedaan naar snelle groeiers. Zo is er de jaarlijks terugkerende *Internationale benchmark ondernemerschap*. Een vast onderdeel van deze publicatie gaat over snelle groeiers. In de laatste editie kwam naar voren dat het aandeel snelle groeiers in Nederland ligt op respectievelijk 18,7 procent (op basis van omzetontwikkeling) en 13,0 procent (op basis van werkgelegenheidsontwikkeling).²

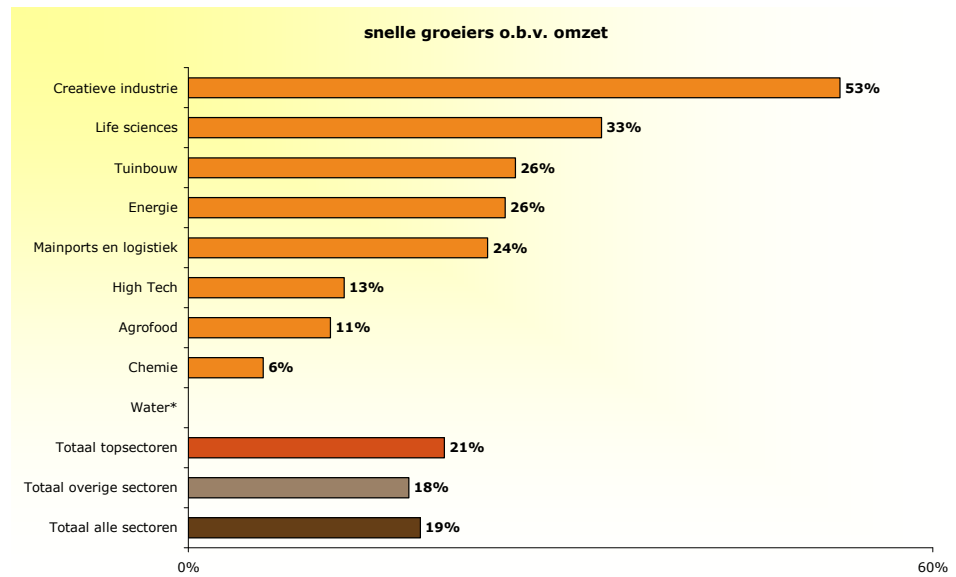
Staan de topsectoren ook aan de top wat betreft het aantal snelle groeiers? Op die vraag zal in het navolgende worden ingegaan. Figuur 2 toont het aandeel snelgroeiende bedrijven (op basis van omzetontwikkeling) in de topsectoren. Om een vergelijking te kunnen maken met de sectoren die niet benoemd zijn als topsector, is ook het cijfer van de niet-topsectoren opgenomen in het figuur.

Het aandeel snelgroeiende bedrijven op basis van omzet ligt in de topsectoren hoger dan in de niet-topsectoren (respectievelijk 21 en 18 procent). De Creatieve industrie is met een aandeel van maar liefst 53 procent koploper. Ook in de topsectoren Life Sciences, Tuinbouw, Energie, en Mainports en logistiek is het aandeel snelgroeiende bedrijven bovengemiddeld. De High Tech, Agrofood en Chemie noteren een betrekkelijk laag aandeel snelgroeiende bedrijven.

¹ Snel, D. en P. Gibcus, Snelle groeiers zijn ambitieus, EIM: Zoetermeer, november 2007.

² Timmermans, N.G.L., Snel, D., Bakker, K. en R. in 't Hout, Internationale benchmark ondernemerschap 2011, EIM: Zoetermeer, juli 2011.

Figuur 2 Aandeel snelle groeiers o.b.v. omzetontwikkeling in de periode 2005-2008, naar topsectoren en niet-topsectoren

* Van bedrijven uit de topsector Water zijn te weinig waarnemingen voorhanden om een betrouwbaar beeld te geven van het aandeel snelle groeiers.

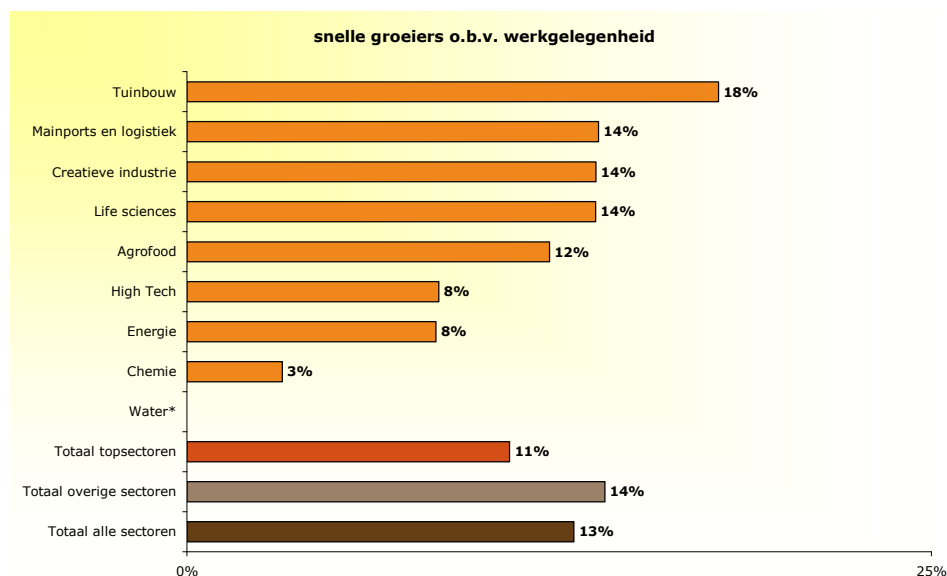
Bron: EIM o.b.v. REACH en AMADEUS.

Kijkend naar het aandeel snelle groeiers op basis van de werkgelegenheidsontwikkeling, is het beeld duidelijk anders (zie Figuur 3). De topsectoren doen het in dit verband wat slechter dan de niet-topsectoren (11 procent tegenover 14 procent). Dit heeft onder andere te maken met het feit dat er binnen de topsectoren relatief veel kapitaalintensieve bedrijven zijn. Deze bedrijven laten veelal een minder grote werkgelegenheidsgroei zien. De arbeidsproductiviteit groeit daarentegen wel sterk¹. De verschillen tussen de negen topsectoren zijn wat minder groot dan bij de snelle groeiers op basis van de omzetontwikkeling. Wat opvalt is dat ook hier het aandeel snelgroeiende bedrijven betrekkelijk groot is in de topsectoren Tuinbouw, Mainports en logistiek, Creatieve industrie, en Life Sciences. In de topsectoren Chemie en High Tech geldt juist het omgekeerde. De topsector Energie scoort bovengemiddeld op het aandeel snelgroeiende bedrijven op basis van de omzetontwikkeling, maar benedengemiddeld op het aandeel snelgroeiende bedrijven op basis van de werkgelegenheidsontwikkeling².

¹ Hiervoor is als indicatie de omzet per werkende gebruikt. De omzet per werkzame persoon (nominaal) groeide bij de topsectoren in de periode 2005-2008 met gemiddeld 21%. Bij de niet-topsectoren groeide de omzet per werkzame persoon in diezelfde periode met 3%.

² Bij de omzet als maatstaf voor snelle groei moet bedacht worden dat het om nominale bedragen gaat. Relatief grote prijsstijgingen dragen daardoor bij aan het aandeel snelle groeiers.

Figuur 3 Aandeel snelle groeiers o.b.v. werkgelegenheidsontwikkeling in de periode 2005-2008, naar topsectoren en niet-topsectoren

* Van bedrijven uit de topsector Water zijn te weinig waarnemingen voorhanden om een betrouwbaar beeld te geven van het aandeel snelle groeiers.

Bron: EIM o.b.v. REACH en AMADEUS.

Er is aldus geen eenduidig antwoord te geven op de vraag of de topsectoren ook aan kop gaan als het gaat om het aandeel snelle groeiers. Gemeten aan de hand van de omzetontwikkeling is het antwoord 'ja', gemeten aan de hand van de werkgelegenheidsontwikkeling is het antwoord 'nee'. Binnen de topsectoren is het beeld divers, maar onderscheiden de topsectoren Tuinbouw, Mainports en logistiek, Creatieve industrie, en Life Sciences zich in positieve zin.

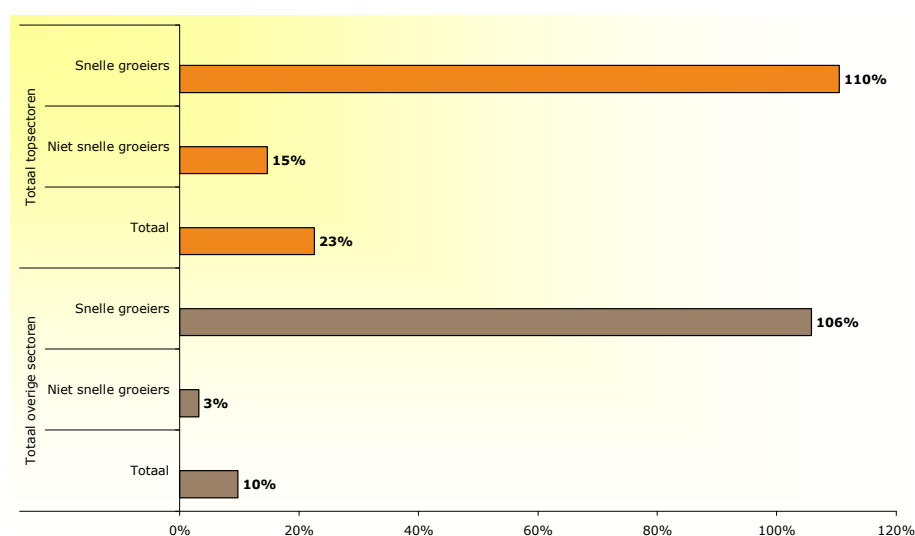
2 Snelle groeiers vs. niet-snelle groeiers

2.1 Omzetgroei

Uit de resultaten van het vorige hoofdstuk blijkt dat het aandeel snelgroeiende bedrijven (gemeten aan de hand van de omzetontwikkeling) in de topsectoren hoger ligt dan in de overige sectoren. Niet alleen het aantal snelgroeiende bedrijven is voor een sector van belang, ook de mate waarin deze bedrijven groeien. In het verlengde hiervan is het ook interessant om te kijken naar de groei van de niet-snelle groeiers. Het feit dat een bepaalde sector veel of weinig snelle groeiers heeft, wil niet automatisch zeggen dat de sector in totaal goed of slecht presteert.

In figuur 4 is de omvang van de omzetgroei weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt naar snelle groeiers en niet-snelle groeiers binnen de topsectoren en de overige sectoren. De omzet van snelle groeiers uit de topsectoren groeide in de periode 2005-2008 gemiddeld met 110 procent. De omzetgroei van snelle groeiers buiten de topsectoren lag met 106 procent iets lager, maar dit impliceert nog altijd een ruime verdubbeling van de omzet.¹ Op dit punt verschillen de topsectoren dus niet veel van de rest. Gelet op de omzetontwikkeling van de niet-snelle groeiers, is het verschil echter een stuk groter. Niet-snelle groeiers in de topsectoren noteerden een omzetgroei van 15 procent in de periode 2005-2008. Hier staat slechts een bescheiden groei van 3 procent van de niet-snelle groeiers uit de overige sectoren tegenover.

Figuur 4 Omzetontwikkeling van snelle groeiers (o.b.v. omzet) en niet-snelle groeiers, naar topsectoren en niet-topsectoren

Bron: EIM o.b.v. REACH en AMADEUS

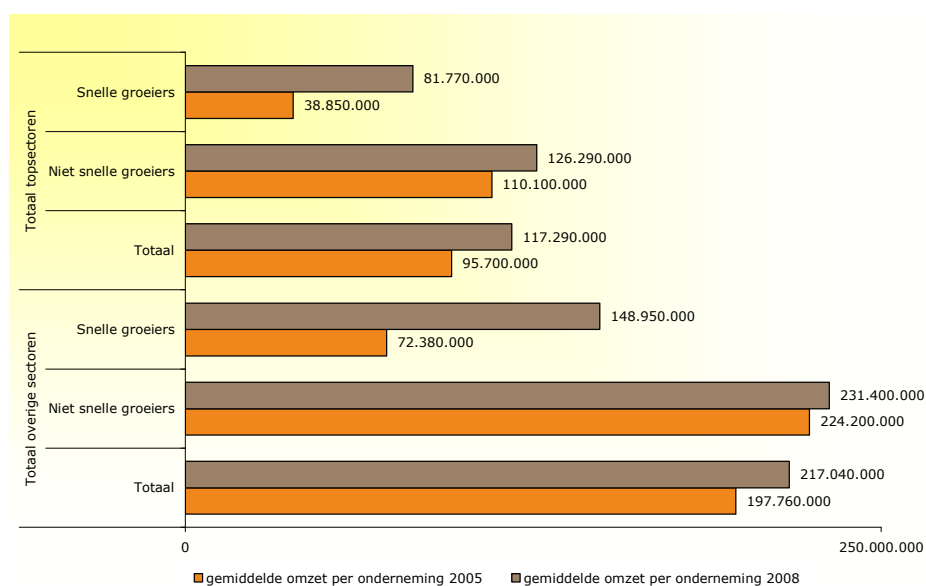
De totale omzetgroei hangt af van de volgende aspecten:

- Het aandeel snelle groeiers;
- De groei van snelle groeiers en niet-snelle groeiers;
- De omvang (in termen van omzet) van snelle groeiers en niet-snelle groeiers.

De topsectoren scoren in vergelijking met de overige sectoren beter op de eerste twee aspecten. De gemiddelde omvang van ondernemingen buiten de topsectoren is echter een stuk hoger dan van ondernemingen uit de topsectoren (zie Figuur 5). Ondernemingen met een hogere omzet leggen meer gewicht in de schaal.

¹ De ondergrens ligt als gevolg van de definitie van snelle groeiers natuurlijk wel op 60 procent groei.

Figuur 5 Gemiddelde omzet per onderneming van snelle groeiers (o.b.v. omzet) en niet-snelle groeiers, naar topsectoren en niet-topsectoren, 2005 en 2008

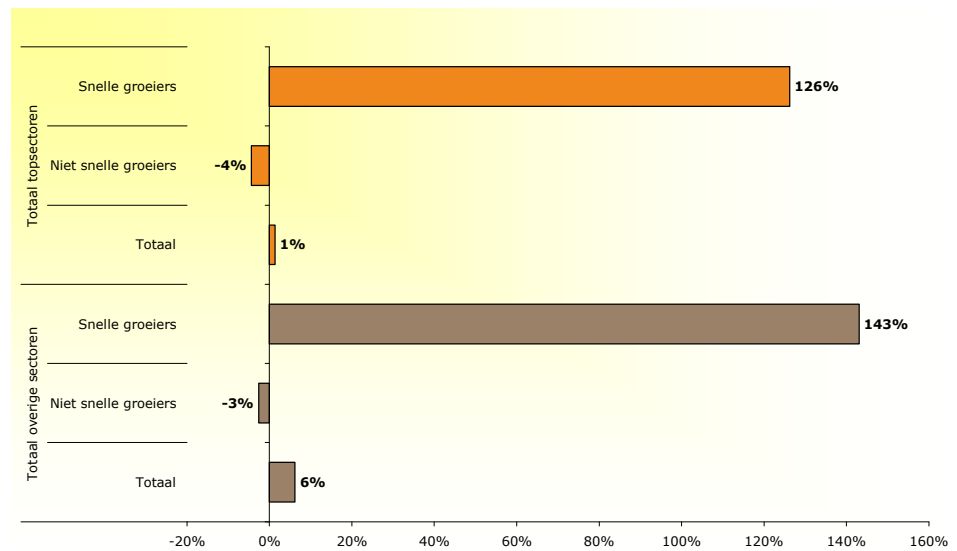
Bron: EIM o.b.v. REACH en AMADEUS.

2.2 Werkgelegenheidsgroei

In hoofdstuk 1 kwam naar voren dat het aandeel snelle groeiers (op basis van de werkgelegenheidsontwikkeling) lager ligt in de topsectoren dan daarbuiten. Vergelijkbaar met paragraaf 2.1, zal in deze paragraaf worden ingegaan op de groei van de werkgelegenheid van snelle groeiers en niet-snelle groeiers.

De werkgelegenheid (uitgedrukt in het aantal werkzame personen) is bij snelle groeiers in de topsectoren met 126 procent gegroeid in de periode 2005-2008 (zie Figuur 6). De werkgelegenheid bij snelle groeiers buiten de topsectoren is nog sterker toegenomen in diezelfde periode (143 procent groei). De werkgelegenheidsontwikkeling bij de niet-snelle groeiers in de topsectoren is met -4 procent vergelijkbaar met de krimp van 3 procent onder de niet-snelle groeiers buiten de topsectoren.

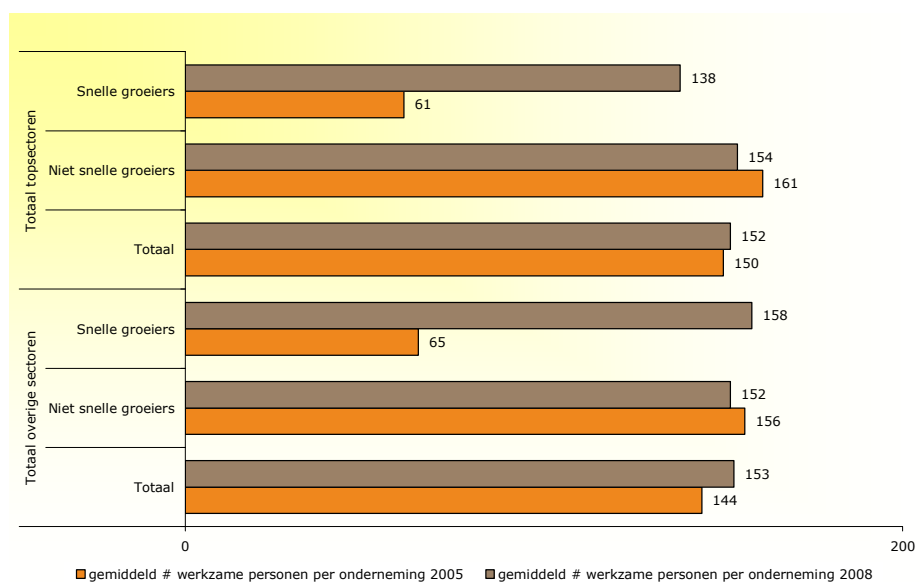
Figuur 6 Werkgelegenheidsontwikkeling van snelle groeiers (o.b.v. aantal werkzame personen) en niet-snelle groeiers, naar topsectoren en niet-topsectoren

Bron: EIM o.b.v. REACH en AMADEUS.

Tot slot is in Figuur 7 het gemiddelde aantal werkzame personen per onderneming weergegeven. Tussen de topsectoren en de overige sectoren zijn de verschillen gering. Doordat de snelgroeiende ondernemingen gemiddeld kleiner van omvang zijn dan de niet-snelgroeiende ondernemingen is de totale werkgelegenheidsontwikkeling relatief beperkt. Het verschil in totale werkgelegenheids groei tussen de topsectoren en de overige sectoren (respectievelijk 1 procent en 6 procent), wordt voornamelijk bepaald door de sterke groei van de werkgelegenheid bij de snelle groeiers in de overige sectoren. Bovendien is het aandeel snelle groeiers groter (zie Figuur 3 in hoofdstuk 1).

Figuur 7 Gemiddeld aantal werkzame personen per onderneming van snelle groei-ers (o.b.v. aantal werkzame personen) en niet-snelle groei-ers, naar topsectoren en niet-topsectoren, 2005 en 2008

Bron: EIM o.b.v. REACH en AMADEUS.

BIJLAGE I Afbakening topsectoren¹

Tabel 1 Afbakening topsector Agrofood o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993 omschrijving</i>	
Landbouw en visserij	
0111	Akkerbouw
01121	Teelt van groenten, bloemen en champignons
0113	Fruitteelt
0121	Fokken en houden van rundvee
0122	Fokken en houden van overige graasdieren
0123	Fokken en houden van varkens
0124	Fokken en houden van pluimvee
013	Akker- en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren
01412	Dienstverlening voor de akker- en tuinbouw
05	Visserij, kweken van vis en schaaldieren
Verwerkende industrie	
15	Vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken
16	Verwerking van tabak
Gerelateerde activiteiten - landbouw en visserij	
2415	Vervaardiging van meststoffen en daarmee samenhangende stikstofverbindingen
242	Vervaardiging van landbouwchemicaliën
293	Vervaardiging van landbouwmachines en -werktuigen
5111	Handelsbemiddeling in landbouwproducten, levende dieren, textielgrondstoffen en - halffabrikaten en grondstoffen voor de voedings- en genotmiddelenindustrie (niet 511103, 511104)
7131	Verhuur van landbouw- en bosbouwmachines en -werktuigen
73101	Speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van landbouw en visserij
74301	Keuring en controle van agrarische producten en voedingsmiddelen
74843	Veilingen van landbouw-, tuinbouw- en visserijproducten
852	Veterinaire diensten
Gerelateerde activiteiten - Verwerkende industrie	
2953	Vervaardiging van machines en apparaten voor de productie van voedings- en genotmiddelen
5117	Handelsbemiddeling in voedings- en genotmiddelen

Bron: EIM, 2011.

¹ Voorlopige afbakening. In het voorjaar van 2012 komt het CBS met een definitieve afbakening.

Tabel 2 Afbakening topsector Tuinbouw o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993</i>	<i>omschrijving</i>
Landbouw en visserij	
01121	Teelt van groenten, bloemen en champignons
0113	Fruitteelt
013	Akker- en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren
01412	Dienstverlening voor de akker- en tuinbouw
123	Fokken en houden van varkens
Verwerkende industrie	
1532	Vervaardiging van fruit- en groentesap
1533	Groente- en fruitverwerking (excl. vervaardiging van sap)
Gerelateerde activiteiten - landbouw en visserij	
2415	Vervaardiging van meststoffen en daarmee samenhangende stikstofverbindingen
242	Vervaardiging van landbouwchemicaliën
293	Vervaardiging van landbouwmachines en -werktuigen
5111	Handelsbemiddeling in landbouwproducten, levende dieren, textielgrondstoffen en - halffabrikaten en grondstoffen voor de voedings- en genotmiddelenindustrie
51212	Groothandel in zaden, pootgoed en peulvruchten
51311	Groothandel in groenten en fruit
5134	Groothandel in dranken
7131	Verhuur van landbouw- en bosbouwmachines en -werktuigen
73101	Speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van landbouw en visserij
74301	Keuring en controle van agrarische producten en voedingsmiddelen
74843	Veilingen van landbouw-, tuinbouw- en visserijproducten
Gerelateerde activiteiten - Verwerkende industrie	
2953	Vervaardiging van machines en apparaten voor de productie van voedings- en genotmiddelen
5117	Handelsbemiddeling in voedings- en genotmiddelen

Bron: EIM, 2011.

Tabel 3 Afbakening topsector High Tech o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993</i>	<i>omschrijving</i>
Materialen	
26	Vervaardiging van glas, aardewerk, cement-, kalk- en gipsproducten
27	Vervaardiging van metalen in primaire vorm
Systemen	
28	Vervaardiging van producten van metaal (geen machines en transportmiddelen)
29	Vervaardiging van machines en apparaten
30	Vervaardiging van kantoormachines en computers
31	Vervaardiging van overige elektrische machines, apparaten en benodigdheden
32	Vervaardiging van audio-, video- en telecommunicatieapparaten en -benodigdheden
33	Vervaardiging van medische apparaten en instrumenten, orthopedische artikelen e.d., precisie- en optische instrumenten en uurwerken
34	Vervaardiging van auto's, aanhangwagens en opleggers
352	Vervaardiging van rollend spoor- en tramwegmaterieel
353	Vervaardiging van vlieg- en ruimtevaartuigen
355	Vervaardiging van overige transportmiddelen n.e.g.
Gerelateerde activiteiten	
5112	Handelsbemiddeling in brandstoffen, ertsen, metalen en chemische producten
5114	Handelsbemiddeling in machines, technische benodigdheden, schepen en vliegtuigen
721	Hardware consultancy
73102	Technisch speur- en ontwikkelingswerk
73104	Overig natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk
74115	Octrooibureaus
74204	Technisch ontwerp en advies voor elektro-, installatietechniek en telematica
74205	Technisch ontwerp en advies voor werktuig-, machine- en apparatenbouw
74206	Technisch ontwerp en advies voor de procestechniek
74207	Technisch ontwerp en advies niet gespecialiseerd
74208	Overig technisch ontwerp en advies
74302	Keuring en controle van machines, apparaten en materialen

Bron: EIM, 2011.

Tabel 4 Afbakening topsector Energie o.b.v. SBI 1993

SBI 1993 omschrijving

Aardolie, aardgas en steenkool

10	Turfwinning
11	Aardolie- en aardgaswinning en dienstverlening voor de aardolie- en aardgaswinning
231	Vervaardiging van cokesovenproducten
232	Aardolieverwerking
40001	Productie van elektriciteit en warm water door thermische, kern- en warmtekrachtcentrales

Duurzame energie

233	Bewerking van splijt- en kweekstoffen
40002	Productie van elektriciteit door windenergie
40003	Productie van elektriciteit en warm water door zonnecellen, warmtepompen en waterkracht

Gerelateerde diensten

40004	Exploitatie van transportnetten voor elektriciteit, aardgas en warm water
40005	Handel in en distributie van elektriciteit, aardgas en warm water
5112	Handelsbemiddeling in brandstoffen, ertsen, metalen en chemische producten

Bron: EIM, 2011.

Tabel 5 Afbakening topsector Mainports en Logistiek o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993</i>	<i>omschrijving</i>
Transport en logistiek	
6010	Vervoer van personen en goederen per spoor
60242	Goederenvervoer over de weg (excl. verhuisvervoer)
6030	Goederenvervoer via pijpleidingen
611	Zeevaart
61201	Vrachtvaart (binnenvaart)
61202	Tankvaart (binnenvaart)
61203	Sleep- en duwvaart (binnenvaart)
6200	Vervoer van personen en goederen door de lucht
6311	Laad- los- en overslagactiviteiten (zeeschepen en andere vervoermiddelen)
6312	Opslag (in tanks, koelhuizen en andere voorzieningen)
632	Overige dienstverlening voor het vervoer n.e.g.
634	Expeditieus, cargadoors en bevrachters; weging & meting
Gerelateerde diensten	
7415	Concerndiensten en holdings (geen financiële holdings)*
67	Financiële beurzen, effectenmakelaars, assurantietussenpersonen e.d.

* De concerndiensten en -holdings ontbreken in het bedrijvenregister van het CBS.

Bron: EIM, 2011.

Tabel 6 Afbakening topsector Creatieve Industrie o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993</i>	<i>omschrijving</i>
<i>Kunsten</i>	
9231	Beoefening van kunst
92321	Theaters, schouwburgen en concertgebouwen
92323	Dienstverlening voor kunstbeoefening en organisatie van culturele evenementen
92521	Kunstgalerieën en -expositieruimten
92522	Musea
<i>Media en entertainment</i>	
221	Uitgeverijen
74811	Fotografie
9211	Productie van (video)films
9213	Vertoning van films
922	Radio en televisie
92343	Overig amusement n.e.g.
924	Pers- en nieuwsbureaus; journalisten
<i>Creatieve zakelijke dienstverlening</i>	
74201	Architecten- en technische ontwerp- en adviesbureaus voor burgerlijke en utiliteitsbouw
74202	Technisch ontwerp en advies voor stedenbouw-, verkeers-, tuin- en landschapskunde, ruimtelijke ordening en planologie
74401	Reclame-, reclameontwerp- en -adviesbureaus
74402	Overige reclamediensten
74875	Interieur-, modeontwerpers e.d.

Bron: EIM, 2011.

Tabel 7 Afbakening topsector Life Sciences o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993</i>	<i>omschrijving</i>
Farmaceutische industrie	
1588	Vervaardiging van gehomogeniseerde preparaten en dieetvoeding
244	Vervaardiging van farmaceutische producten
51461	Groothandel in farmaceutische producten
73103	Medisch en farmacologisch speur- en ontwikkelingswerk
Medische systemen en apparaten	
331	Vervaardiging van medische apparaten en orthopedische en protheseartikelen
51462	Groothandel in medische en tandheelkundige instrumenten, verpleeg- en orthopedische artikelen en laboratoriumbenodigdheden
Gezondheidszorg	
85111	Academische ziekenhuizen
85152	Oncologische en radiotherapeutische instituten
85171	Medische laboratoria, bloedbanken en overige instellingen voor behandelingsondersteunend onderzoek

Bron: EIM, 2011.

Tabel 8 Afbakening topsector Chemie o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993</i>	<i>omschrijving</i>
Chemie	
24	Vervaardiging van chemische producten
25	Vervaardiging van producten van rubber en kunststof
Gerelateerde activiteiten	
232	Aardolieverwerking
5112	Handelsbemiddeling in brandstoffen, ertsen, metalen en chemische producten
73103	Medisch en farmacologisch speur- en ontwikkelingswerk

Bron: EIM, 2011.

Tabel 9 Afbakening topsector Water o.b.v. SBI 1993

<i>SBI 1993</i>	<i>omschrijving</i>
Watertechnologie	
41	Winning en distributie van water
9001	Afvalwaterinzameling en -behandeling
Deltatechnologie	
3511	Nieuwbouw en reparatie van schepen (geen sport- en recreatievaartuigen), baggermaterieel, booreilanden e.d.
4524	Natte waterbouw
74203	Technisch ontwerp en advies voor grond-, water- en wegenbouw

Bron: EIM, 2011.